

УДК 159.99

Ярина Андрушко

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПРАЦІВНИКА ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Зміни у сучасному українському суспільстві супроводжуються не лише змінами соціальних ролей, але й появою нових вимог до професій, системи організації діяльності, формування відповідного рівня компетентності, розвитку творчого потенціалу фахівця, самореалізації особистості через професію. Сформована професійна ідентичність особистості є складовою психічного розвитку людини, процесом, що характеризується багатовимірністю, динамічністю, тривалістю. Професійна ідентичність відображає характеристику особистості як такої, що обирає і реалізує спосіб професійної взаємодії з оточуючими і набуває самоповаги через виконання цієї діяльності.

Тому, зважаючи на зростання “людського фактора”, постає питання щодо формування професійної ідентичності майбутнього правоохоронця. У юнацькому віці багато молодих людей мають ідеалізоване, романтичне уявлення про діяльність правоохоронців, що формується на образах героїв детективів (наприклад, А. Каменська, М. Швецова), розповідях рідних і знайомих, зустрічах із працівниками міліції, безпосередній участі у заходах щодо дотримання дисципліни та законності у складі громадських організацій. Та насправді ці уявлення бувають, зазвичай, віддалені від реальності. Це означає, що у свідомості суб’єкта формується сприймання цінностей професії та його власної здатності до професійної діяльності, особистість сприймає професійну потребу як власну необхідність, що є значущою для суспільства і необхідною для своєї життєдіяльності.

Проте, попри багатоманіття теоретичних розробок і практичних надбань у контексті дослідження професійної ідентичності, не втрачає актуальності проблема аналізу психологічних аспектів формування професійної ідентичності майбутніх правоохоронців.

Група вітчизняних психологів (Б. Ананьєв, Д. Ельконін, В. Зінченко, Г. Костюк, О. Лурія та ін.) дійшли загального висновку, що особистість – це людський індивід як суб’єкт відносин і свідомої діяльності, якому притаманна стійка система соціально значущих особистісних якостей. Завдяки цьому індивід як людина належить до того чи іншого суспільства, соціальної групи тощо.

Значна частина психологічних теорій стосується проблем професійного навчання (Г. Балл, П. Гальперін, В. Давидов, Е. Зеєр, Є. Клімов, С. Максименко, В. Моляко, К. Платонов, В. Рибалка, С. Рубінштейн, Б. Федорин та ін.). Чимало науковців звертають увагу на психологічні аспекти професійної діяльності (теорії задоволення від праці – В. Врум, Л. Грін, Е. Лавлер, І. Портер; теорія гармонії з оточенням Д. С'юпера; теорія професійної поведінки Й. Голланда) і розглядають окремі аспекти професійного функціонування людини, яка працює. До проблематики професійної ідентичності були звернені роботи Г. Гарбузової, О. Єрмолаєвої, І. Родічкіної У. Родигіної, Л. Шнейдер тощо.

Сучасні дослідники проблеми професіоналізації майбутніх працівників ОВС виокремлюють такі аспекти дослідження цієї тематики: а) теоретичні положення, пов'язані з концепцією єдності психіки та діяльності, яка розробляється у вітчизняній психології (Л. Виготський, Г. Костюк, О. Леонт'єв, С. Максименко, С. Рубінштейн та ін.); б) принципи системного підходу в психології (П. Анохін, С. Бочарова, Б. Ломов, В. Шадриков та ін.); в) системно-структурний підхід до проблеми особистості (Б. Анан'єв, П. Анохін, Г. Балл, В. Мерлін, К. Платонов, В. Семиченко та ін.); г) системно-структурний підхід до аналізу професійної діяльності (К. Абульханова-Славська, Б. Анан'єв, О. Бандурка, С. Бочарова, Н. Глуханюк, Е. Зеєр, Є. Клімов, Б. Ломов, В. Медведєв, В. Моляко, В. Небиліцин, Н. Чепелева, В. Шадриков та ін.); д) теоретичні положення, пов'язані з теорією моделі спеціаліста (Г. Акопов, О. Бандурка, С. Бочарова, О. Землянська, Д. Григор'єв, А. Деркач, І. Ємшина, Н. Кузьміна, А. Маркова, Н. Нечаєв, А. Реан, А. Ситніков); е) загальнопсихологічні дослідження в галузі розвитку особистості як суб'єкта професійної діяльності у відомчих закладах (В. Пирожков, А. Зелінський, В. Образцов, О. Бандурка, М. Костицький, В. Асєєв, О. Сафін та ін.).

Формування професійного світогляду майбутніх працівників внутрішніх справ у процесі навчання може розглядатися як невід'ємна складова реалізації майбутнього проекту комітету з питань науки й освіти Верховної Ради України “Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів” і Програми розвитку системи відомчої освіти та вузівської науки на період 2005-2015 рр. Не менш важливе значення має і перспектива входження України до європейського співтовариства, а також урахування прийнятих у ньому стандартів професійної етики поліцейських, професійної підготовки й алгоритмів професійних дій, на які варто орієнтуватися й українським міліціонерам.

Усе це зумовило мету нашої статті – здійснення теоретичного аналізу психологічних особливостей формування професійної ідентичності майбутнього працівника органів внутрішніх справ.

Розробляючи психологічні засади професійної підготовки майбутніх працівників правоохоронних органів, можемо спиратися на сучасні досягнення теорії особистості, зокрема вітчизняної.

На думку М. Ануфрієва, найбільш повно структура особистості працівника органів внутрішніх справ представлена у моделі особистості, розробленій А. Столяренко. Згідно з цією моделлю, у структурі особистісних якостей і властивостей виділяються чотири відносно самостійні рівні:

I рівень:

1. Ціле-мотиваційні якості. Ці якості розкривають спрямованість особистості, яка характеризує в соціальному плані людину за найбільш суттєвими характеристиками: ставлення до інших, до себе, до майбутнього, до професії тощо. Ціле-мотиваційні якості поділяються на дві групи: ідейно-мотиваційні якості, до яких відносяться світогляд, переконання, політична культура, правова культура, усвідомлення свого значення та функції у правоохоронній діяльності.

2. Професійно-мотиваційні якості, що включають конкретні цілі діяльності, мотиви вчинків і службові інтереси, особисті плани та прагнення, ставлення до перспектив службового просування.

II рівень – морально-психологічні (морально-ділові) якості. Виступаючи частиною ціннісно-нормативної сфери особистості, дана група якостей характеризує систему домінуючих соціальних відносин – ціннісні орієнтації працівника, що визначають його ставлення до виконання службових обов'язків: сумлінність, відповідальність, дисциплінованість, любов до праці, почуття обов'язку, гуманність, справедливість, тактовність, вимогливість до себе, самокритичність, а також якості, що визначають моральну стійкість і непідкупність. Морально-ділові якості особистості працівника ОВС взаємопов'язані зі спрямованістю особистості через високорозвинену правосвідомість, що включає в себе розуміння та дотримання всіх принципів права, усвідомлене почуття законності у здійсненні правоохоронної діяльності.

III рівень – професійно-ділові якості. Він охоплює спеціальні здібності та професійну підготовку працівника. До них належать: загальний інтелект, професійне мислення, спостережливість, розвинута пам'ять; професійна майстерність як сукупність професійних знань, умінь і навичок, як здатність приймати рішення; вольові й організаційні якості, що характеризуються цілеспрямованістю, настійливістю, мужністю, наполегливістю та самостійністю; психологічна підготовленість як психічна стій-

кість в екстремальних ситуаціях, витримка, здоровий ризик; спеціальні здібності: розшукові, слідчі, педагогічні, виховні, комунікативні.

IV рівень – професійно важливі психофізіологічні властивості: емоційність; швидкість моторних реакцій; працездатність; врівноваженість, стійкість до фізичних і психічних навантажень, психологічного тиску, здатність до ризику [1, с. 225-226].

Отже, завдяки сформованості в індивіда відповідних рис складається професійний тип особистості з характерною для неї манерою діяльності, спілкування і поведінки, інтересами, установками і традиціями.

Разом із тим Л. Мороз зазначає, що при аналізі структури особистості фахівця з правоохоронної діяльності необхідно враховувати різні рівні організації діяльності, адже вони є джерелом формування якостей різних рівнів функціонування.

Науковець стверджує, що людина водночас є: 1) суб'єктом життєдіяльності в широкому сенсі з такими визначальними характеристиками особистості, як активність, свідомість, когнітивна, мотиваційна, емоційно-вольова, комунікативна сфери, система цінностей, спрямованість тощо; 2) суб'єктом навчання та, згодом, праці за певною професією; 3) фахівцем у певній “вузькій” діяльності [8, с. 51].

На доцільності запровадження особистісного підходу в процес формування професійно важливих якостей і професійної діяльності особистості наголошує відомий спеціаліст у галузі юридичної психології В. Васильєв. Вчений опирається на те, що будь-яка психічна властивість людини не може існувати поза контекстом цілісної особистості, поза системою її мотивів поведінки, ставлення до дійсності, переживань, переконань тощо [3, с. 38-46].

Основні завдання психологічного вивчення діяльності сформульовані В. Щадріковим: “Завдання психологічного вивчення діяльності полягає в тому, щоб розкрити систему її теоретичних начал, показати, як у процесі цілеспрямованої активності особистості відбувається практичне перетворення об'єктивного світу, який механізм психічної регуляції діяльності, як у процесі діяльності змінюється сама людина, як діяльність пливає на завершення її місії, як сама діяльність набуває індивідуального характеру” [11, с. 44].

В. Рибалка, аналізуючи проблематику професійного навчання молоді, акцентує увагу на принципі психологізації професійної підготовки особистості, який полягає в об'єктивній необхідності суттєвого підвищення психологічної культури особистості при опануванні тієї чи іншої професії [10].

Що стосується процесу професіоналізації курсантів можливі кризи розчарування в різних аспектах навчання та майбутньої професії. Молоді фахівці іноді протидіють перспективі змінити усталений погляд на світ,

на професію, на самого себе, на своє місце у світі та професії [9]. Засобом захисту виступає розчарування у навколишній дійсності, у навчальному закладі, у професії (за Н. Пряжніковим і Є. Пряжніковою).

Обговорюючи проблему професійного навчання, необхідно підкреслити важливість пробудження в курсантів бажання та волі до самовизначення, до пошуку себе. Тут доречно згадати теорію конгруентності Я-концепції та професії Д. С'юпера, згідно якої уявлення людини про саму себе – це важлива детермінанта професійного становлення. Людина, відповідно до теорії Д. С'юпера, несвідомо шукає професію, де вона буде зберігати відповідність своїм уявленням про себе, а “входячи у професію”, буде шукати здійснення цієї відповідності.

На ранніх стадіях становлення особистості у професії переважає розвиток емоційних компонентів її професійних установок. На більш пізніх етапах відбувається інтеграція емоційного компоненту з когнітивним змістом і формування повноцінних професійних установок.

Таким чином, процес становлення особистості фахівця має складний характер. У ньому виділяються різні стадії та рівні розвитку його особистості, які виокремлюються відповідно до ступеня її інтегрованості до системи професійних відносин, ступеня усвідомленості тих або інших характеристик професійної реальності, а також себе як суб'єкта професійної діяльності, що передбачає здатність індивіда до самовиявлення, самоздійснення, самоствердження, самовизначення, яка створює умови для його перетворення, а отже, для існування в сучасному мінливому світі [6, с. 99-105].

Разом із тим, ідентифікація з професійною групою, за дослідженням О. Володарської, активізує три психологічні аспекти особистості, а саме: 1) емоційний – переживання й оцінка власної приналежності; 2) когнітивний – усвідомлення та диференціація характеристик і властивостей значущої групи; 3) діяльнісний, який виражається в поведінці, реалізації норм і групових цінностей [4, с. 14-19].

І саме технологія професійної підготовки може забезпечити майбутньому правоохоронцеві можливість заглиблення у професійне середовище дільничного, слідчого, окремих підрозділів міліції, що активізуватиме механізми формування професійної ментальності особистості через ідентифікацію себе з певною професійною групою та дозволить майбутньому фахівцю співвіднести власні особистісні та професійні якості з особливостями та вимогами, які ставляться до обраної спеціалізації.

Особливе значення для оволодіння кандидатом професії правоохоронця мають особливості мотивів її вибору. Виявлення професійних мотивів, врахування їх динаміки у процесі оволодіння професією, цілеспрямоване

формування в ході навчально-виховної роботи дозволяє: відбирати до ОВС кандидатів зі стійкою професійною мотивацією та зменшити тим самим матеріальні витрати на їх підготовку, а також, що не менш важливо, зменшити, якщо не виключити зовсім, пов'язані з цим моральні витрати; підвищити ефективність професійної підготовки та навчання, що є особливо важливим у зв'язку з постійним збільшенням обсягу необхідних знань і для скорішого включення у професійну діяльність; забезпечити найшвидше становлення спеціаліста, керівника, організатора; значною мірою забезпечити самостійне засвоєння людиною знань як впродовж навчання у вищому навчальному закладі, так і після його закінчення.

Виявлення професійної мотивації дозволяє також правильно виокремити шляхи її формування та зміцнення при навчанні у ВЗО МВС (від чого залежить наступна професійна діяльність), а також під час адаптації випускника на робочому місці; удосконалювати сам процес навчання в залежності від розуміння важливості того чи іншого предмета для наступної професійної діяльності.

Надзвичайно важким завданням є прогнозування успішної чи неуспішної майбутньої професійної діяльності у кандидата, якому належить пройти ще довгий курс навчання професії у ВЗО МВС. За цей період людина дорослішає, змінюються установки, інтереси, розвиваються здібності, набуваються специфічні знання, уміння, навички, змінюється ієрархія цінностей, відбувається інтенсивне становлення світогляду, формується професійна компетентність.

Найбільш поширений погляд на тему нашого дослідження полягає в тому, що професійна ідентичність є однією з основних індикаторів професіоналізму і визначається як ототожнення себе з обраним видом діяльності.

Складовою професійної ідентичності будь-якого фахівця є сукупність професійно важливих психологічних якостей, однак для успішного здійснення професійних завдань необхідно мати також знання з практичної психології та, найголовніше, вміти застосовувати їх на практиці. Оперативно-службова діяльність працівників ОВС вимагає практичного використання певних психологічних знань, умінь і навичок, які повинні забезпечити ефективне здійснення професійної діяльності, значною складовою якої є процес комунікації. Під час виконання професійних обов'язків правоохоронець вирішує низку різнопланових завдань. Психологічний аспект містять у собі всі види професійної діяльності правоохоронця, особливо це стосується взаємодії з підлеглими, громадянами та правопорушниками.

Професійне становлення відбувається значною мірою під час практичної діяльності професійної діяльності правоохоронця, отже, логічно по-

стає питання про місце психологічної компетентності у процесі професійного становлення працівника ОВС. Оскільки психологічна компетентність є складовою професійної компетентності, то очевидно, що психологічна компетентність є складовою професіоналізму працівника ОВС, певним ступенем його професійного зростання. Окрім цього, ряд дослідників визначають професіоналізм як певну ступінь майстерності. У такому разі професіоналізм є здатністю до компетентного виконання функціональних обов'язків, він передбачає рівень майстерності відповідний ступеню складності виконуваних завдань. Отже, очевидно, що поняття “професіоналізм” і “компетентність” між собою тісно пов'язані, але не тотожні. У психологічній науці компетентність розглядається як компонент професіоналізму, тобто більш вузьке поняття.

Слід зауважити, що професійна ідентичність формується, перш за все, у процесі трудової діяльності, але основа закладається під час професійного навчання, у вищому навчальному закладі. Уже вибір місця професійного навчання виступає першим етапом професійної ідентифікації, якщо він, звісно, не здійснюється під впливом навколишнього середовища, не є ситуативним, а є результатом свідомого вибору.

Недавні дослідження Г. Гарбузової дають підставу стверджувати, що етапи формування в особистості професійної ідентичності не існують ізольовано, вони тісно взаємопов'язані та взаємозумовлені. На основі Я-образу в студента складається Я-концепція – відносно стійка, більшою або меншою мірою усвідомлена система уявлень про самого себе, на основі якої він будує свою взаємодію з іншими людьми і ставлення до себе. Я-концепція дозволяє студенту вибудувати стратегію своєї професійної підготовки і майбутнього професійного зростання.

Іншим етапом є формування у майбутнього професіонала позитивного образу обраної професії: історія і значення професії в даний час, предмет, умови, засоби праці, вимоги професії людини, перспективи розвитку професії.

На основі співставлення образу-професії з Я-образом в індивіда формується професійний Я-образ і складається усвідомлення своєї тотожності з обраною професією, формується позитивне ставлення до себе як суб'єкта сучасної навчально-професійної діяльності та майбутньої професійно-виробничої діяльності (рис. 1) [5, с. 3-14].

Отже, професійна самоідентифікація значною мірою визначається сформованістю уявлень людини про професію та кращих професіоналів, іміджем професії в суспільній свідомості.

Тому завданням вищого навчального закладу є не лише трансляція відповідних професійних знань і навичок, але й формування певних професій-

них цінностей і соціальних установок, які характерні для професіонала, інтеріоризація цілей, які ставляться суспільством і конкретними інститутами перед професійним співтовариством, а також основних соціально схвалюваних засобів їх досягнення. В успішному випадку сприйняття індивідом ролі, її зміст буде відповідати експектаціям суспільства як замовника освітрянських послуг вищого навчального закладу. Актуальність професійної ідентифікації в системі відомчої освіти органів внутрішніх справ посилюється ще тим фактом, що замовником у цьому випадку виступає не суспільство загалом, а конкретно визначена організація – Міністерство внутрішніх справ, яка пред'являє досить конкретно сформульовані вимоги до майбутнього спеціалістів, як у якісних, так і в кількісних показниках. Окрім цього, у вищих навчальних закладах і практичних підрозділах ОВС доцільно здійснювати цілеспрямовану роботу з формування належного професійного світогляду персоналу ОВС та відповідних професійних цінностей.

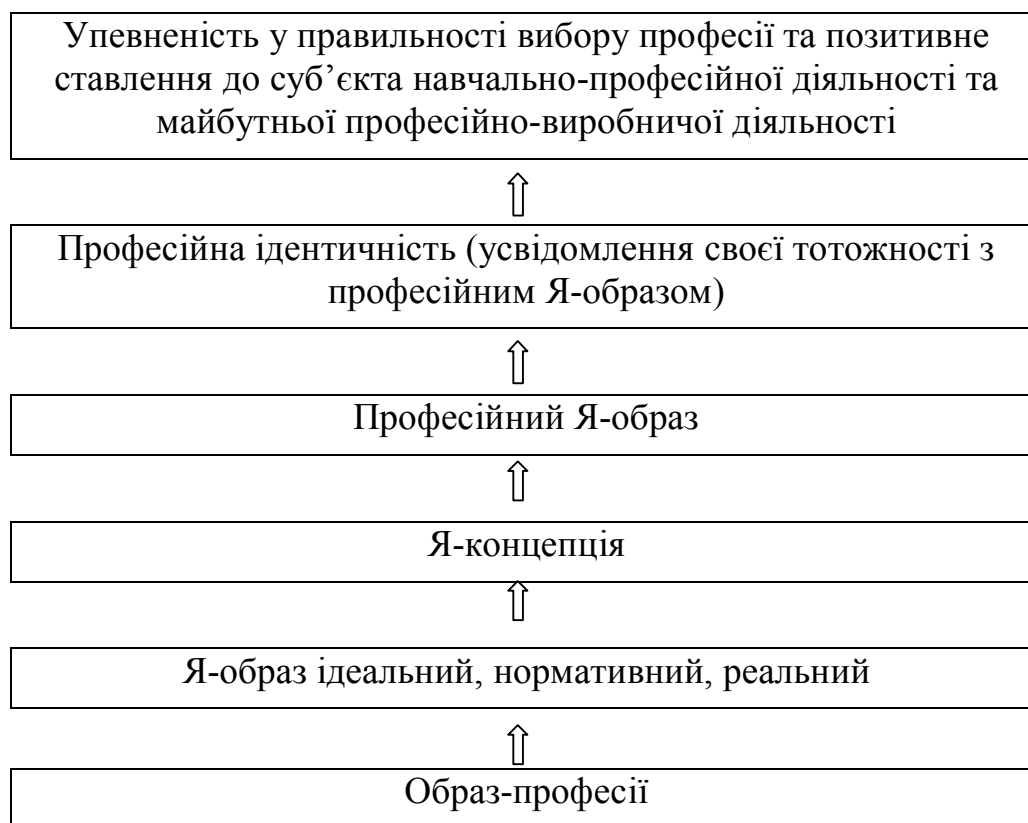


Рис. 1. Процес формування у студентів професійної ідентичності (за Г. Гарбузовою)

Враховуючи колективний характер праці у правоохоронній сфері, великого значення набувають організаційно-корпоративні професійні цінності. Це особиста дисципліна, працьовитість, ретельність, здатність планомірно здійснювати свою роботу, не зважаючи на різноманітні перешкоди, а також формувати і підтримувати працездатність у своєму колек-

тиві, налагоджувати та підтримувати порядок і дисципліну, товариські стосунки з колегами. У цьому плані важливі чуйне й уважне ставлення до людей, професійні знання психології, комунікативні уміння, необхідні для ефективного спілкування з громадянами, підлеглими, керівництвом.

Організація професійної підготовки правоохоронців потребує суттєвого вдосконалення не лише тому, що їх професійна діяльність є видом діяльності, який має суспільно спрямований характер і тим самим зумовлює підвищену відповідальність учасників суспільно-правового процесу, а й тому, що вона пов'язана зі здійсненням складних службових функцій, часто пов'язаних із ризиком для життя та здоров'я. Професія правоохоронця у порівнянні з цивільними спеціальностями має підкреслену нормативну регламентованість. І саме ця регламентованість протистоїть творчій, спонтанній реалізації особистості як професіонала.

Останні психологічні дослідження працівників правоохоронних органів О. Кудерміної засвідчують наявність соціально типового профілю майбутнього правоохоронця на основі розгляду типологічного (характерологічного), мотиваційного й інструментального (операційного) компонентів. Окрім того, вчена визначила, що у майбутніх міліціонерів стихійно сформовані уявлення про зміст та особливості майбутньої діяльності, оскільки реалії сьогодення свідчать про відсутність цілеспрямованої профорієнтації молоді [7, с. 125-134].

Дослідження Л. Анциферової дають підставу визнати, що сформованість особистості як суб'єкта життя істотною мірою визначає якість її розвитку, у тому числі професійного. Реальний, конкретний правоохоронець творить свій унікальний життєвий шлях через оволодіння професійними обставинами, контролем над собою в екстремальних ситуаціях професійної діяльності задля утвердження своєї необхідності в конкретно-історичному світі [2].

Таким чином, психологічний аналіз професійної ідентичності є основним для вирішення таких науково-практичних завдань, як професійний відбір, професійна орієнтація, професійна адаптація, професійне навчання, професійна деформація, реконструкція та проектування різних видів професійної праці, які виникають у зв'язку з розвитком і новими вимогами суспільства та науково-технічного прогресу в цілому.

Кожна професія в галузі правоохоронної діяльності, крім загальних вимог, висуває до працівника ОВС специфічні вимоги. Підвищення ефективності якості праці неможливе без урахування індивідуальних особливостей його особистості та відповідності особистих якостей об'єктивним вимогам професії. Саме тому майбутній працівник органів внутрішніх справ має розвивати в собі професійно важливі психо-

логічні якості, насамперед інтелектуальні та вольові, необхідні для того, щоб самостійно і швидко приймати обґрунтовані рішення, здійснювати ефективні управлінські дії в екстремальних умовах.

Перспективу нашого подальшого дослідження вбачаємо у проведенні емпіричного дослідження для з'ясування домінуючих механізмів і чинників, які впливають на формування професійної ідентичності майбутнього правоохоронця.

Посилання:

1. *Ануфрієв М. І.* Вищий заклад освіти МВС України : науково-практичний посіб. / *М. І. Ануфрієв, О. М. Бандурка, О. Н. Ярмиш.* — Х. : Ун-т внутр. справ, 1999. — 369 с.
2. *Анцыферова Л. И.* Личность в трудных жизненных условиях: переосмысление, преобразование ситуации и психологическая защита // *Психологический журнал.* — 1994. — № 1. — С. 3—18.
3. *Васильев В. Л.* Юридическая психология : учебник для вузов. — М. : Юрид. лит., 1991. — 464 с.
4. *Волошина В. В.* Професійна ідентичність як детермінанта психологічного здоров'я майбутнього психолога // *Психологічні перспективи.* — 2012. — № 20. — С. 13—20.
5. *Гарбузова Г. В.* Эмпирические критерии формирования профессиональной идентичности студентов / *Г. В. Гарбузова* // *Управление общественными и экономическими системами.* — 2007. — № 1. — С. 3-14.
6. *Єгорова Є.* Психологічні проблеми розвитку особистості у процесі набуття професії // *Педагогіка і психологія професійної освіти.* — 2007. — № 3. — С. 99—105.
6. *Кудерміна О. І.* Соціально-типовий профіль майбутнього правоохоронця як суб'єкта професійного спілкування // *Психологічні перспективи.* — 2012. — № 20. — С. 125—134.
7. *Мороз Л. І.* Теоретичні засади та організація психологічного тренінгу в органах внутрішніх справ : монографія. — К. : Вид. ПАЛІВОДА А. В., 2005. — 228 с.
8. *Пряжников Н. С.* Профессиональное и личностное самоопределение / *Н. С. Пряжников.* — М. : Институт практ. психологии; Воронеж : НПО «МОДЭК», 1996. — 256 с.
9. *Рибалка В. В.* Теорії особистості у вітчизняній психології : навч. посіб. / *В. В. Рибалка.* — К. : ІППО АПН України, 2006. — 530 с.
10. *Щадриков В. Д.* Методологические проблемы психологии профессионального обучения // *Методология инженерной психологии, психологии труда и управления.* — М. : Наука, 1981. — С. 43—58.

References (transliterated and translated):

1. *Anufriyev M., Bandurka O., Yarmysh O.* Vyshchyy zaklad osvity MVS Ukrayiny : naukovo-praktychnyy posib. (Higher education institution of Ministry of Inner Affairs of Ukraine: textbook). Kharkiv, 1999. 369 p.
2. *Antsyferova L.* Lichnost v trudnykh zhiznennykh usloviyakh: pereosmysleniye, preobrazovaniye situatsii i psikhologicheskaya zashchita (Personality in difficult living conditions : redefining and transformation of the situation and psychological defense) // *Psychological journal.* 1994, № 1. P. 3-18.
3. *Vasilyev V.* Yuridicheskaya psikhologiya : uchebnik dlya vuzov (Legal psychology: a textbook for higher schools). M., 1991. 464 p.
4. *Voloshyna V.* Profesiyna identychnist yak determinanta psykholohichnoho zdorovya maybutnioho psykholoha (Professional identity as a determinant of future psychologist's mental health) // *Psychological perspective.* 2012, № 20. P. 13-20.

5. *Garbuzova G.* Empiricheskiye kriterii formirovaniya professionalnoy identichnosti studentov (Empirical criteria for the formation of professional identity of students) // Management of public and economic systems. 2007, № 1. P. 3-14.
6. *Yehorova Ye.* Psykholohichni problemy rozvytku osobystosti u protsesi nabuttya profesiyi (Psychological problems of personality development in the process of profession acquisition) // Pedagogy and psychology of professional education. 2007, № 3. P. 99-105
7. *Kudermyna O.* Sotsialno-typovyi profil maybutnioho pravookhorontsya yak subyekta profesiynoho spilkuvannya (Socio-typical profile of the future police officer as the subject of professional communication) // Psychological perspectives. 2012, № 20. P. 125-134.
8. *Moroz L.* Teoretychni zasady ta orhanizatsiya psykholohichnoho treninhu v orhanakh vnutrishnikh sprav : monohrafiya (Theoretical principles and organization of psychological training in law enforcement divisions : monograph). K., 2005. 228 p.
9. *Pryazhnikov N.* Professionalnoye i lichnostnoye samoopredeleniye (Professional and personal self-determination). Moscow, Voronezh, 1996. 256 p.
10. *Rybalka V.* Teoriyi osobystosti u vitchyznyaniy psykholohiyi : navch. posib. (Theories of personality in national psychology : textbook). K., 2006. 530 p.
11. *Shchadrikov V.* Metodologicheskiye problemy psikhologii professionalnogo obucheniya (Methodological problems of the psychology of professional training) // Methodology of engineering psychology, psychology of labor and management. Moscow, 1981. P. 43-58.

Стаття надійшла до редакції 14.03.13

Я. Андрушко

Теоретический анализ психологических аспектов профессиональной идентичности будущего сотрудника органов внутренних дел

В статье проведен теоретический анализ психолого-юридической литературы по вопросам профессиональной идентичности и становления будущего милиционера. Отмечается необходимость проведения предварительного психологического отбора будущих сотрудников внутренних дел, для выяснения наличия профессионально важных психологических качеств. Автор делает вывод, что психологический анализ профессиональной идентичности является основным для решения таких научно-практических задач, как профессиональный отбор, профессиональная ориентация, профессиональная адаптация, профессиональное обучение, профессиональная деформация, реконструкция и проектирование различных видов профессионального труда, которые возникают в связи с развитием и новыми требованиями общества и научно-технического прогресса в целом. Каждая профессия в области правоохранительной деятельности, кроме общих требований, выдвигает к работнику ОВД специфические требования. Повышение эффективности качества работы невозможно без учета индивидуальных особенностей его личности и соответствия личных качеств объективным требованиям профессии. Именно поэтому будущий работник органов внутренних дел должен развивать в себе профессионально важные психологические качества, прежде всего интеллектуальные и волевые, необходимые для того, чтобы самостоятельно и быстро принимать обоснованные решения, осуществлять эффективные управленческие действия в экстремальных условиях.

Ключевые слова: личность, профессиональная идентичность, профессионализм, будущий работник органов внутренних дел, самоидентификация, психологические качества личности.

Ja. Andrushko

**Theoretical Analysis of Psychological Aspects of Professional Identity Formation
of the Future Officer of the Internal Affairs Agencies**

The article provides theoretical analysis of psychological and legal literature on the questions of professional identity and the formation of the future police officer. There is a need for a preliminary psychological screening of prospective employees of the internal affairs agencies, to determine the presence of professionally important psychological qualities. The author concludes that the psychological analysis of professional identity is central to the solution of such scientific and practical problems as the professional selection, professional guidance, professional adaptation, professional training, professional deformation, reconstruction and design of various types of professional work that arise in connection with the development and new demands of the society and the scientific and technological progress in general. Each profession in the field of law enforcement, in addition to general requirements, puts forward specific demands. Improving the efficiency of the work quality is impossible without taking into account individual characteristics of worker's personality and correspondence of personal qualities to the objective requirements of the profession. That is why the future employee of the internal affairs agencies has to develop professionally important psychological qualities, first of all intellectual and volitional, necessary for making grounded decisions, implement effective management action in extreme conditions.

Key words: personality, professional identity, professionalism, future officers of internal affairs agencies, self-identification, psychological qualities of a person.

Рецензент – доктор психологічних наук,
професор Е. О. Помиткін